

Львівська національна музична академія імені М.В. Лисенка
Кафедра академічного співу

"ПОГОДЖУЮ"

Гарант освітньо-професійної програми,
декан факультету музикознавства,
композиції, вокалу та диригування, доцент

Я. ОЛЕКСІВ

25 червня 2021 року

"ЗАТВЕРДЖУЮ"

Проректор з науково-педагогічної
та навчальної роботи, професор

М. КУШНІР

25 червня 2021 року

"ПОГОДЖУЮ"

Декан факультету музикознавства,
композиції, вокалу та диригування, доцент

Я. ОЛЕКСІВ

25 червня 2021 року

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«АКАДЕМІЧНИЙ СПІВ»**

Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський)
Ступінь вищої освіти	Бакалавр
Галузь знань	02 Культура і мистецтво
Спеціальність	025 Музичне мистецтво
Освітньо-професійна програма	Музичне мистецтво
Профілізація	Академічний спів
Статус	Обов'язкова компонента циклу дисциплін фахової професійно-практичної підготовки (ОК 3.7.1)
Загальний обсяг	22 кредитів ЄКТС (660 годин)
Форма підсумкового контролю	Залік (8), екзамен (1-7), атестаційний екзамен (8)
Термін викладання	1-8 семестри
Факультет	Музикознавства, композиції, вокалу та диригування
Форма навчання	Денна

Львів – 2021

Робоча програма навчальної дисципліни «Академічний спів» з галузі знань 02 Культура і мистецтво зі спеціальності 025 Музичне мистецтво оновлена відповідно до освітньо-професійної програми «Музичне мистецтво» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, затвердженої Вченою Радою ЛНМА імені М. В. Лисенка «26» травня 2021 року (Протокол № 1)

Розробники:

БОЖКО Людмила Федорівна – завідувач кафедри академічного співу, народна артистка України, професор;

ЖИШКОВИЧ Мирослава Андріївна – кандидат мистецтвознавства, доцент, професор кафедри академічного співу.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри *Академічного співу* «22» червня 2021 р., протокол № 10.

1. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Навчальна дисципліна «Академічний спів» є основною для студентів, які здобувають ступінь вищої освіти «Бакалавр» за профілізацією «Академічний спів». Ґрунтовна вокальна підготовка з проблем сольного співу відіграє першочергову роль у майбутній професійній діяльності. Мета навчальної дисципліни – підготовка високопрофесійних фахівців, які повинні володіти навичками виконавської діяльності у сфері академічного співу зокрема та музичного мистецтва загалом. Основним завданням дисципліни є навчання студентів особливостям специфіки сольного (академічного) співу та професійному застосуванні набутих ними знань і навичок у майбутній фаховій виконавській та педагогічній діяльності.

2. КОМПЕТЕНТНОСТІ, ЯКИМИ ПОВИНЕН ОВОЛОДІТИ ЗДОБУВАЧ

2.1 Загальні компетентності (ЗК)	
ЗК 1	Здатність до спілкування державною мовою як усно, так і письмово
ЗК 2	Здатність розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
ЗК 3	Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
ЗК 4	Здатність до розв'язання проблем.
ЗК 5	Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
ЗК 6	Здатність до міжособистісної взаємодії.
ЗК 7	Здатність до критики та самокритики.
ЗК 8	Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
ЗК 9	Здатність до шанобливого й дбайливого ставлення до історичної спадщини і культурних традицій.
ЗК 10	Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
ЗК 12	Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.
ЗК 13	Здатність працювати самостійно, виявляти ініціативу та лідерські якості.
ЗК 14	Здатність до використання інформаційних і комунікаційних технологій.
ЗК 15	Здатність генерувати нові ідеї (креативність).
ЗК 16	Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.
ЗК 17	Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.
2.2 Спеціальні (фахові) компетентності (СК)	
СК 1	Здатність усвідомлювати художньо-естетичну природу музичного мистецтва.
СК 2	Здатність створювати та реалізовувати власні художні концепції у творчовиконавській діяльності.

СК 3	Здатність усвідомлювати взаємозв'язки та взаємозалежності між теорією та практикою музичного мистецтва.
СК 4	Здатність використовувати знання про основні закономірності й сучасні досягнення у теорії, історії та методології музичного мистецтва.
СК 5	Здатність демонструвати достатньо високий рівень виконавської майстерності
СК 6	Здатність використовувати професійні знання та навички в процесі творчої діяльності.
СК 7	Здатність володіти науково-аналітичним апаратом та використовувати професійні знання у практичній діяльності.
СК 8	Здатність розуміти основні шляхи інтерпретації художнього образу.
СК 9	Здатність застосовувати базові знання провідних музично-теоретичних систем та концепцій.
СК 10	Здатність оперувати професійною термінологією.
СК 11	Здатність збирати, аналізувати, синтезувати художню інформацію та застосовувати її в процесі практичної діяльності.
СК 12	Здатність використовувати широкий спектр міждисциплінарних зв'язків.
СК 13	Здатність демонструвати базові навички ділових комунікацій.
СК 15	Здатність використовувати засоби масової інформації для просвітництва, популяризації та пропаганди досягнень музичної культури.
СК 16	Здатність застосовувати традиційні і альтернативні інноваційні технології музикознавчої, виконавської, композиторської, диригентської, педагогічної діяльності.
СК 17	Здатність свідомо поєднувати інновації з усталеними вітчизняними та світовими традиціями у виконавстві, музикознавстві та музичній педагогіці.

3. ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

РН 1	Демонструвати артистизм, виконавську культуру та технічну майстерність володіння інструментом (голосом) на належному фаховому рівні під час творчо-виконавської діяльності.
РН 2	Володіти методами та навичками ансамблевої гри / хорового співу, репетиційної роботи та концертних виступів.
РН 3	Демонструвати різні методики удосконалення творчо-виконавської діяльності.
РН 4	Аналізувати музичні твори з виокремленням їх належності до певної доби, стилю, жанру, особливостей драматургії, форми та художнього змісту.
РН 5	Відтворювати драматургічну концепцію музичного твору, створювати його художню інтерпретацію.
РН 8	Демонструвати володіння музично-аналітичними навичками в процесі створення виконавських, музикознавчих та педагогічних інтерпретацій.
РН 10	Володіти термінологією музичного мистецтва, його понятійно-категоріальним апаратом.
РН 11	Вміти здійснювати педагогічну діяльність.
РН 12	Використовувати на професійному рівні методи та прийоми викладання гри на інструменті / вокалу / диригування / теорії, історії музики / композиції.
РН 13	Демонструвати музично-теоретичні, культурно-історичні знання з музичного мистецтва.
РН 14	Демонструвати аргументовані знання з особливостей музичних стилів різних епох.

4. РОЗПОДІЛ ДИСЦИПЛІНИ ЗА СЕМЕСТРАМИ, ГОДИНАМИ ТА ВИДАМИ НАВЧАЛЬНИХ ЗАНЯТЬ

НАЗВА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	Розподіл за семестрами			Кількість кредитів ECTS	Кількість годин						Розподіл аудиторних годин за курсами і семестрами							
	Екзамени	Заліки	Атестаційні		Загальний обсяг	Аудиторних			Самостійна робота	1 курс	2	3 курс	4 курс					
						Всього	у тому числі:			Семестри								
	лекційні	індивідуальні	практичні		1		2	3	4	5	6	7	8					
	Кількість тижнів в семестрі																	
	15	15	15		15	15	15	15	15									
Академічний спів	1-7	8	8	22	660	240		240		420	2	2	2	2	2	2	2	2

Розподіл годин та кредитів по курсах та семестрах

КУРС	СЕМЕСТРИ	Кількість кредитів ECTS	Кількість годин					
			Загальний обсяг	Аудиторних			Самостійна робота	
				Всього	лекційні	індивідуальні		практичні
I		6	180	60		60		120
	1	3	90	30		30		60
	2	3	90	30		30		60
II		6	180	60		60		120
	3	3	90	30		30		60
	4	3	90	30		30		60
III		6	180	60		60		120
	5	3	90	30		30		60
	6	3	90	30		30		60
IV		4	120	60		60		60
	7	2	60	30		30		30
	8	2	60	30		30		30

5. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1 семестр Індивідуальні заняття

		Кількість годин
	Вокальна музика докласичного періоду	
Тема 1	Барокові арії та канцонети А.Скарлатті: особливості виконання: тембр, темп, агогіка, динаміка	3
Тема 2	Арії А.Вівальді: технічні та виконавські засоби	3
Тема 3	Оперні арії Г.Паїзіелло: особливості виконання: тембр, темп, агогіка, динаміка	3
Тема 4	Арії та канцонети Дж.Перголезі: темп, динаміка, характер звуку	3
Тема 5	Арії А.Страделлі: темп, динаміка, характер звуку	3
	Солоспіви та романси українських галицьких композиторів	
Тема 1	Солоспіви О.Нижанківського, Д.Січинського для різних типів голосів: особливості фразування та розвитку динаміки, агогіка	3
Тема 2	Солоспіви Я.Ярославенка, В.Матюка: виконавські завдання	4
Тема 3	Романси та пісні Р.Сімовича, А.Кос-Анатольського: виконавські завдання	4
Тема 4	Романси та обробки народних пісень М.Колесси виконавські завдання	4
	Всього	30

2 семестр

	Змістовий модуль 3. Вокальна музика композиторів епохи бароко	
Тема 1	Арії з ораторій та кантат Й.С.Баха: специфіка творення звуку в інструментальному стилі, розвиток індивідуальних вокально-технічних та виконавських якостей	5
Тема 2	Оперні арії Г.Ф.Генделя: особливості фразування та	5

	розвитку динаміки; розвиток індивідуальних вокально-технічних та виконавських якостей	
	Змістовий модуль 4. Оперні арії та романси російських композиторів XIX – поч. XX ст.	
Тема 1	Оперна та камерна творчість М.Глінки, О.Даргомижського: особливості стилю, технічні та виразові засоби.	5
Тема 2	Романси О.Бородіна: характер звуку, динаміка, фразування, драматичні відтінки	5
Тема 3	Оперна та камерна творчість А.Рубінштейна: фразування, звукове наповнення, виразові засоби	5
Тема 4	Оперна та камерна творчість А.Глієра: риси стилю, індивідуальні виконавські завдання	5
		30
	Всього за 1 курс	60

3 семестр

	Модуль 1. Сольне виконавство: застосування набутих знань та навичок в інтерпретації творів середнього ступеня складності	Кількість годин
	Змістовий модуль 1. Оперна та кантатно-ораторійна музика композиторів – віденських класиків	
Тема 1	Арії з італійських опер В.Моцарта: стиль, виразові засоби (характер звуку, динаміка, фразування, вимова) технічні особливості	4
Тема 2	Арії з ораторій Г.Гайдна: стиль, виразові засоби (характер звуку, динаміка, фразування, вимова) технічні особливості	4
Тема 3	Вокальні твори Л.Бетховена: стиль, виразові засоби (характер звуку, динаміка, фразування, вимова), технічні особливості	4
	Змістовий модуль 2.	

	Романси та пісні зарубіжних композиторів ХІХ ст.	
Тема 1	Творчість К.Дебюссі – виразові засоби (характер звуку, динаміка, фразування, вимова), технічні особливості	4
Тема 2	Творчість С.Монюшко – виразові засоби (характер звуку, динаміка, фразування, вимова), технічні особливості	4
Тема 3	Творчість Б.Сметани – виразові засоби (характер звуку, динаміка, фразування, вимова), технічні особливості	4
Тема 4	Творчість Е.Гріга – виразові засоби (характер звуку, динаміка, фразування, вимова), технічні особливості	3
Тема 5	Творчість Г.Форе – виразові засоби (характер звуку, динаміка, фразування, вимова), технічні особливості	3
	Всього	30

4 семестр

	Модуль 2. Вдосконалення набутих знань та навичок в інтерпретації творів відповідного ступеня складності	
	Змістовий модуль 3. Оперна музика італійських композиторів епохи класичного бельканто	
Тема 1	Оперна творчість Дж.Россіні: вокально-технічні та виконавські вимоги	6
Тема 2	Оперна творчість В.Белліні: вокально-технічні та виконавські вимоги	6
Тема 3	Оперна творчість Г.Доніцетті: вокально-технічні та виконавські вимоги	6
	Змістовий модуль 4. Солоспіви українських галицьких композиторів п.п. ХХ ст.	
Тема 1	Солоспіви В. Барвінського, Н. Нижанківського: технічні та виконавські труднощі, художній зміст, художня інтерпретація	6
Тема 2	Солоспіви С.Людкевича для різних типів голосів: форма, художній зміст, художня інтерпретація	6
	Всього	30

	Всього за 2 курс	60
--	-------------------------	-----------

5 семестр

	Модуль 1. Вдосконалення технічних та виразових засобів у відповідності до індивідуальних виконавських можливостей	Кількість годин
	Змістовий модуль 1. Опери українських композиторів кінця XVIII – поч. XX ст. Порівняльний аналіз стилю	
Тема 1	Д.Бортнянський – технічні та виконавські труднощі, художній зміст, художня інтерпретація	5
Тема 2	С.Гулак-Артемівський – технічні та виконавські труднощі, художній зміст, художня інтерпретація	5
Тема 3	М.Лисенко – технічні та виконавські труднощі, художній зміст, художня інтерпретація	4
Тема 4	А.Вахнянин – технічні та виконавські труднощі, художній зміст, художня інтерпретація	4
	Змістовий модуль 2. Оперна творчість російських композиторів д. п. XIX ст.	
Тема 1	М.Римський-Корсаков – вокальний стиль, особливості дихання, кантілена, теситура, нюансування, агогіка	4
Тема 2	М.Мусоргський – вокальний стиль, особливості дихання, кантілена, теситура, нюансування, агогіка	4
Тема 3	П.Чайковський – вокальний стиль, особливості дихання, кантілена, теситура, нюансування	4
		30

6 семестр

	Модуль 2. Вдосконалення виразальних засобів у відповідності до індивідуальних виконавських можливостей у творах підвищеної складності	
--	--	--

Змістовий модуль 3. Музична драма Дж.Верді		
Тема 1	Опери Дж.Верді. Вокальний стиль, особливості дихання, кантілена, техніка біглості, теситура, нюансування, агогіка	5
Тема 2	Арії з опери Дж.Верді для різних типів голосів. Індивідуальні виконавські завдання	5
Змістовий модуль 4. Романси російських композиторів ХХ ст.		
Тема 1	С.Рахманінов – вокальний стиль, особливості дихання, кантілена, теситура, нюансування, агогіка	5
Тема 2	М.Метнер – вокальний стиль, особливості дихання, кантілена, теситура, нюансування, агогіка	5
Тема 3	С.Прокоф'єв – вокальний стиль, особливості дихання, кантілена, теситура, нюансування, агогіка	5
Тема 4	П.Свирідов – вокальний стиль, особливості дихання, кантілена, теситура, нюансування, агогіка	5
	Всього	30
	Всього за 3 курс	60

7 семестр

Модуль 1. Вдосконалення виражальних засобів у відповідності до індивідуальних виконавських можливостей у творах підвищеної складності		Кількість годин
Змістовий модуль 1. Опери українських композиторів ХХ ст.		
Тема 1	М.Аркас – художня інтерпретація	3
Тема 2	М.Вериківський - художня інтерпретація	3
Тема 3	Г.Майборода – художня інтерпретація	3
Тема 4	К.Данькевич– художня інтерпретація	3
Тема 5	Ю.Мейтус – художня інтерпретація	3
Тема 6	Ю. Лятошинський – художня інтерпретація	3
Змістовий модуль 2. Пісенна творчість німецьких композиторів		

Тема 1	Ф.Мендельсон –художній зміст, художня інтерпретація	3
Тема 2	Ф.Шуберт – технічні та виконавські труднощі, художній зміст, художня інтерпретація	3
Тема 3	Р.Шуман –художній зміст, художня інтерпретація	3
Тема 4	Й.Брамс –художній зміст, художня інтерпретація	3
Тема 5	Р.Штраус –художній зміст, художня інтерпретація	2
	Всього	30

8 семестр

	Модуль 2. Вдосконалення виражальних засобів у творах підвищеної складності	
	Змістовий модуль 3. Оперна творчість композиторів-веристів	
Тема 1	Р.Леонкавалло – вокальний стиль, особливості дихання, кантілена, динаміка, теситура	5
Тема 2	П.Масканьї – вокальний стиль, особливості дихання, кантілена, динаміка, теситура	5
Тема 3	Дж.Пуччіні – вокальний стиль, особливості дихання, кантілена, динаміка, теситура Г.Майборода – художня інтерпретація	4
	Змістовий модуль 4. Романси та солоспіви сучасних українських композиторів	
Тема 1	Ф.Надененко – художня інтерпретація	4
Тема 2	Л.Дичко, Б.Фільц – художня інтерпретація	4
Тема 3	М.Скорик – художня інтерпретація	4
Тема 4	В.Камінський, Ю.Ланюк, О.Козаренко – художня інтерпретація	4
	Всього	30
	Всього за 4 курс	60

Самостійна робота

1 семестр

	Модуль 1. Специфіка та індивідуальні виконавські можливості при самостійному опрацюванні визначеної програми	Кількість годин
	Змістовий модуль 1. Опрацювання вокально-технічних труднощів у творах барокової доби (з програми)	
Тема 1	Вокально-технічні прийоми	9
Тема 2	Динаміка та фразування	8
Тема 3	Робота над «вспівуванням» арій	8
	Поточний контроль (академконцерт)	5
	Змістовий модуль 2. Шліфування творів визначеної програми – виконавські особливості	
Тема 1	Вокально-технічні засоби	13
Тема 2	Робота над виконанням окремих творів	12
	Підсумковий семестровий контроль (екзамен)	5
		60

2 семестр

	Модуль 2. Самостійні пошуки індивідуальних виконавських якостей при опрацюванні визначеної програми	
	Змістовий модуль 3. Опрацювання вокально-технічних труднощів у творах з визначеної програми епохи класичного бельканто	
Тема 1	Вокально-технічні прийоми	10
Тема 2	Динаміка та фразування	10
Тема 3	Робота над співуванням арій	10
	Поточний контроль (академконцерт)	1
	Змістовий модуль 4. Шліфування творів програми – виконавські особливості	

Тема 1	Технічні й виконавські засоби та їх застосування у самостійній роботі	15
Тема 2	Робота над співуванням арій та романсів	13
	Підсумковий семестровий контроль (екзамен)	1
		60
	Всього за 1 курс	120

3 семестр

	Модуль 1. Самостійні пошуки індивідуальних виконавських якостей при опрацюванні творів сольної програми	Кількість годин
	Змістовий модуль 1. Опрацювання індивідуальних виконавських якостей у західноєвропейських аріях п.п. ХІХ ст.	
Тема 1	Технічні й виконавські засоби та їх застосування у самостійній роботі: фраза, динаміка, вимова, емоційний підтекст, звукові якості	15
Тема 2	Робота над виконавським аспектом	13
	Поточний контроль (академконцерт)	2
	Змістовий модуль 2. Опрацювання індивідуальних виконавських якостей у романсах (визначена програма)	
Тема 1	Шліфування вокально-технічних можливостей у виконанні романсів російської композиторської школи	28
	Підсумковий семестровий контроль (екзамен)	2
		60

4 семестр

	Модуль 2. Застосування індивідуальних виконавських якостей при опрацюванні творів сольної програми	
	Змістовий модуль 3. Опрацювання індивідуальних виконавських якостей у західноєвропейських аріях д.п. ХІХ ст.	

Тема 1	Пошуки технічних і виконавських засобів та їх застосування у самостійній роботі над визначеними аріями: фраза, динаміка, вимова, емоційний підтекст, звукові якості	15
Тема 2	Робота над виконавським аспектом	13
	Поточний контроль (академконцерт)	2
	Змістовий модуль 4. Опрацювання додаткової програми (романсів) з урахуванням набутих виконавських навичок	
Тема 1	Твори К.Стеценка, М.Жербіна, В.Косенка – художня інтерпретація	28
	Підсумковий контроль (екзамен)	2
		60
	Всього за 2 курс	120

5 семестр

	Модуль 1. Застосування індивідуальних виконавських якостей при опрацюванні додаткових творів сольної програми	Кількість годин
	Змістовий модуль 1. Опрацювання додаткової програми (арій) з урахуванням набутих виконавських навичок	
Тема 1	Арії Л.Деліба, К.Шимановського, Ф.Легара – робота над технічним аспектом	28
	Поточний контроль (академконцерт)	2
	Змістовий модуль 2. Опрацювання визначеної та додаткової програм (романси) з урахуванням набутих виконавських навичок	
Тема 1	Додаткова програма – композитори С.Кюї, О.Респігі, Г.Вольф – виявлення індивідуальних виконавських підходів	15
Тема 1	Робота над застосування технічних та виконавських засобів у самостійній роботі: фраза, динаміка, вимова, звукові якості	13
	Підсумковий семестровий контроль (екзамен)	2

		60
--	--	-----------

6 семестр

	Модуль 2. Опрацювання додаткової програми (арій) з урахуванням набутих виконавських навичок	
	Змістовий модуль 3. Самостійні пошуки індивідуальних виконавських напрямків	
Тема 1	Робота над технічним аспектом а аріях А.Чілеа, К.М.Вебера, К.Сен-Санса.	13
Тема 2	Праця над пошуками технічних та виконавських засобів у самостійній роботі: фраза, динаміка, вимова, звукові якості	15
	Поточний контроль (академконцерт)	2
	Змістовий модуль 4. Вдосконалення виразових засобів у відповідності до індивідуальних виконавських можливостей у сучасних творах підвищеної складності	
Тема 1	Самостійне опрацювання визначених творів; технічні та виконавські труднощі, художня інтерпретація	28
	Підсумковий семестровий контроль (екзамен)	2
		60
	Всього за 3 курс	120

7 семестр

	Модуль 1.	Кількість годин
	Змістовий модуль 1. Опрацювання додаткової програми (арій та романсів) з урахуванням набутих виконавських навичок	
Тема 1	Г.Берліоз, Ю.Шапорін, І.Стравінський. Пошуки технічних і виконавських засобів та їх застосування у самостійній роботі над визначеними аріями: фраза, динаміка, вимова, емоційний підтекст, звукові якості	6

Тема 2	Праця над виконавським аспектом у визначених додаткових творах	6
	Поточний контроль (академконцерт)	3
	Змістовий модуль 2. Відтворення комплексу набутих голосових та музично-виразових засобів у визначених додаткових творах	
Тема 1	Індивідуальні інтерпретаційні підходи до творів С.Барбера, Ч.Айвза, Б.Бріттена – пошуки виразових виконавських засобів	13
	Підсумковий семестровий контроль (екзамен)	2
		30

8 семестр

	Модуль 2. Професійне використання виконавських методів та прийомів	
	Змістовий модуль 3. Опрацювання технічного та виконавського підґрунтя творів програми	
Тема 1	Демонстрування технічної майстерності, артистизму, виконавської культури, володіння голосом на належному фаховому рівні (випускна програма)	4
	Змістовий модуль 4. Відтворення емоційно-образного змісту творів програми, створення художнього образу за допомогою комплексу набутих голосових та музично-виразових засобів	
Тема 1	Вспівування творів атестаційної програми за допомогою усіх необхідних виконавських засобів	4
Тема 2	Професійне виконання творів атестаційної програми	4
	Поточний контроль (прослуховування)	3
		30
	Всього за 4 курс	60

Послідовність проходження тематики змістовних модулів, а також обсяг творів може визначатися викладачем довільно, у залежності від творчого потенціалу та індивідуальних особливостей розвитку голосу кожного студента.

6. КРИТЕРІЙ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «АКАДЕМІЧНИЙ СПІВ»

Критерій оцінки, що виставляється студенту з даної дисципліни, складається із сумарного результату його праці над опрацюванням та засвоєнням практичного матеріалу протягом певного часу. Він поєднує об'єктивні (в даному випадку – обдарованість виконавця) та суб'єктивні (його набуті знання, досягнуті результати, виконавські та сценічні якості, ставлення до обраної професії) фактори, які впливають на оцінку. Основу поняття критерію оцінювання складають вокально-технічні, артистично-виконавські, виразові якості у сценічному виступі конкретного студента.

Виконання оцінюється за національною шкалою: відмінно, добре, задовільно, незадовільно.

Сумарна шкала оцінювання здобувача з навчальної дисципліни

СУМА БАЛІВ ЗА ВСІ ВИДИ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	ОЦІНКА ECTS	ОЦІНКА ЗА НАЦІОНАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ
90-100	A	відмінно
82-89	B	добре
74-81	C	
64-73	D	задовільно
60-63	E	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Шкала оцінювання здобувача з семестрового екзамену та поточного контролю

БАЛИ ЗА ВСІ ВИДИ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	ОЦІНКА ECTS	ОЦІНКА ЗА НАЦІОНАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ
45-50	A	відмінно
41-44	B	добре
37-40	C	
32-36	D	задовільно
30-31	E	
18-29	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0-17	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

/ A / «відмінно» (90 – 100) / (45-50)

Дуже високий ступінь вокально-виконавських можливостей.

Високий ступінь обдарованості: відмінні голосові якості, яскрава музикальність та артистизм, сценічна витримка, яскраве образно-емоційне наповнення, тонке відчуття ансамблю, стабільне виконання програми. Високий ступінь технічної майстерності: бездоганне володіння технікою кантילени, рухливості, філірування звука, стакато, володіння різноманітними тембральними барвами, динамічною градацією, висока культура слова, відмінна вокальна дикція, високопрофесійне виконання творів іноземними мовами. Досконале виконання програми: високий рівень складності, розуміння форми, стилю та жанру, професійне виявлення особливостей авторського тексту, зрілість інтерпретації. Серйозне ставлення студента до обраної професії. Висока працездатність.

/ B / «дуже добре (82 – 89) / (41-44)

Високий ступінь вокально-виконавських можливостей.

Високий ступінь обдарованості: хороші голосові якості, музикальність та артистизм, добрий образно-емоційний фактор, сценічна витримка, відчуття ансамблю, стабільне виконання програми. Добрий рівень технічної майстерності: хороше володіння вокально-технічними прийомами, значне використання тембральних барв, добра дикція, добре вокальне слово, значна майстерність мовлення при виконанні творів з іноземними текстами. Добре виконання програми: достатньо високий рівень складності, добре відчуття форми, стилю та жанру, змістовність інтерпретації. Серйозне ставлення студента до обраної професії. Добра працездатність.

/ C/ „добре” (74 – 81) / (37-40)

Достатньо високий ступінь вокально-виконавських можливостей.

Достатньо високий ступінь обдарованості: хороші голосові якості, музикальність та артистизм, добрий образно-емоційний фактор, сценічна витримка, відчуття ансамблю, стабільне виконання програми. Добрий рівень технічної майстерності: достатнє володіння вокально-технічними прийомами, значне використання тембральних барв, добра дикція, добре вокальне слово, значна майстерність мовлення при виконанні творів з іноземними текстами. Достатньо добре виконання програми: достатньо високий рівень складності, добре відчуття форми, стилю та жанру, змістовність інтерпретації. Серйозне ставлення студента до обраної професії. Добра працездатність.

/ D/ „задовільно” (64 – 73) / (32-36)

Посередній ступінь вокально-виконавських можливостей.

Середній ступінь обдарованості: посередні голосові якості, слабка сценічна витримка, обмежена музикальність, відсутність артистизму, образного мислення, скромний емоційний фактор, нестабільне виконання програми. Середній рівень технічної майстерності: недостатнє володіння технічними ресурсами, збіднене тембральне звучання, середній рівень володіння дикцією, недостатня артикуляція, мовна проблематичність у творах з іноземними текстами. Задовільне виконання програми: середній рівень складності, не повне розуміння інтерпретації, форми, стилю, стилю та жанру, відсутність культури вокального слова, середнє сприйняття концепції авторського тексту та її усвідомлення, недостатня професійна інтерпретація. Задовільне ставлення студента до обраної професії. Середня працездатність.

/ E/ „достатньо”, (60 – 63) / (30-31)

Низький ступінь вокально-виконавських можливостей.

Низький ступінь обдарованості: відсутність виразних голосових якостей, відсутність музикальності, артистизму, образного мислення, сценічної витримки, нестабільне виконання програми. Недостатнє володіння вокально-технічними ресурсами, тембральна бідність, відсутність емоційного насичення, Незадовільне виконання програми: низький рівень складності, відсутність будь-яких виконавських засобів для інтерпретації творів, мовні дефекти, млява дикція, неточне інтонування, відсутність ритмічної стабільності, неуважне ставлення до вивчення нотного та словесного тексту вокального твору. Необдуманість студентом вибору професії вокаліста, відсутність зацікавлення до навчання. Низька працездатність.

/ FX/ „незадовільно” (35 – 59) / (18-29)

Дуже низький ступінь вокально-виконавських можливостей.

Дуже низький рівень обдарованості: відсутність виразних голосових якостей, відсутність музикальності, артистизму, образного мислення, сценічної витримки, нестабільне виконання програми. Дуже слабе володіння вокально-технічними ресурсами. Незадовільне виконання програми: низький рівень складності, відсутність будь-яких виконавських засобів для інтерпретації творів, мовні дефекти, млява дикція, нечисте інтонування, відсутність ритмічної стабільності, неухвалене ставлення до вивчення нотного та словесного тексту вокального твору. Необдуманість студентом вибору професії вокаліста, відсутність зацікавлення до навчання. Низька працездатність.

/ F/ „незадовільно”, (0 – 34) / (0-17)

Відсутність вокально-виконавських можливостей.

Відсутність практичних можливостей, вияв повної безпорадності у виконавстві, відсутність зацікавлення до навчання. Необдуманість студентом вибору професії вокаліста. Низька працездатність.

7. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

1. Пояснювально-ілюстративний
2. Репродуктивний
3. Метод проблемного викладення
4. Частково-пошуковий, або евристичний
5. Дослідницький

На практиці викладач з дисципліни «Академічний спів» інтегрує методи різних структур, утворюючи неординарні (універсальні) методи навчання, які повинні забезпечити оптимальні шляхи досягнення навчальної і творчої мети.

8. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

1. **Попередній контроль** спрямований на виявлення знань, умінь і навичок студентів з творів, які будуть вивчатися.
2. **Поточний контроль** здійснюється під час практичних занять з метою перевірки засвоєння попереднього матеріалу і виявлення проблем опанування тими чи іншими навичками.
3. **Тематичний контроль** здійснюється періодично, після вивчення нової теми чи нового розділу і має на меті систематизацію знань та умінь студентів.

4. **Підсумковий контроль** проводиться в кінці семестру, а також після закінчення курсу на державному іспиті.

9. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Збірники вокальних творів (арії, романси)

1. *Арії зарубезних композиторів: для лирического и лирико-колоратурного сопрано.* Тетр. 2. М.: музика, 1977.
2. *Арії и канцони итальянских композиторов / Сост. М.Татарина.* М., 1963.
3. *Арії итальянских композиторов XVII -XVIII в. / Сост.В.Орленин.* М., 1975.
4. *Арії композиторов XVI –XVIII в. / Сост. М.Егорычева.* М., 1962.
5. *Арії, романсы, песни : для сопрано. Из репертуара зарубежных певцов.* М.: музика, 1968.
6. *Арії, солоспіви, балади українських композиторів для баса: з репертуару Василя Дударя.* Збірка I. Львів, 2005.
7. *Арії, солоспіви, балади українських композиторів для баса: з репертуару Василя Дударя.* Збірка II. Львів, 2005.
8. *Арії та ансамблі з українських опер.* Вип. 1. К., 1980.
9. *Арії та ансамблі з українських опер.* Вип. 2. К., 1982.
10. *Бабинець Н.* Камерно-вокальні твори композиторів Галичини XIX ст. навчальний посібник. Львів, ЛДМА ім. М.Лисенка, 2005.
11. *Божко Л.* Український романс. Хрестоматія: Навчальний посібник. Львів: ЛДМА ім. М.В.Лисенка, 2005. 196 с.
12. *Верди Дж.* Избранные арии из опер: Для лирико-колоратурного сопрано. М.: Музыка, 1968.
13. *Вериківський М.* Вокальні твори. К., 1986.
14. *Вивальди А.* Арии из опер: Для сопрано// ред.М.Городецкая. М.: Музыка, 1986.
15. *Вокальные произведения итальянских композиторов.* Выпуск 1. / Сост.А.Ерохин. М., 1961.
16. *Гендель Г.Ф.* Избранные арии из опер и ораторий: Для высокого голоса в сопровождении фортепиано // Сост. М.Мирзоева. М.: Госмузиздат, 1961.
17. *Глинка М.* Романсы и песни. В двух томах. Т.1. М., 1979.
18. *Глинка М.* Романсы и песни. В двух томах. Т.2. М., 1980.
19. *Даргомыжский А.* Полное собрание сочинений. В двух томах. М., 1949.
20. *Дремлюга М.* Вибрані романси. К., 1964.
21. *Духовні твори з репертуару марії галій.* Навчальний посібник. Львів, ТеРус, 2010.
22. *Завалішина М.* Вокальні твори. К., 1973.
23. *Задор Д.* Вокальні твори. К., 1982.
24. *Колесса Н.* Вокальные произведения. М., 1985.
25. *Лисенко М.* Солоспіви. У двох томах / Ред. П.Булат. К., 1992.
26. *Лисенко М.* Уривки з опер: Для жіночих голосів. К., 1962.
27. *Людкевич С.* Солоспіви. К., 1969.

28. *Майборода Г.* Романси. К., 1985.
29. *Моцарт В.А.* Арии из опер: для сопрано // Сост. С.Апродова. М.: Музгиз, 1961.
30. *Музыка XVII-XVIII вв.* Вокальные произведения итальянских композиторов. Выпуск 1. / Сост. А. Ерохин. М., 1963.
- 31 *XVII-XVIII вв.* Вокальные произведения итальянских композиторов. Выпуск 2. / Сост. А. Ерохин. М., 1965.
32. *Музыка XVII-XVIII вв.* Вокальные произведения итальянских композиторов. Выпуск 3. / Сост. А. Ерохин. М., 1969.
33. *Пісні, думи та романси з репертуару Йосипа Гошуляка.* Тернопіль, Джура. 1999.
34. *Пісні та романси українських композиторів з репертуару Богдана Косопуда.* Навчальний посібник. Львів, Галицька видавнича спілка, 2014.
35. *Остап Нижанківський.* Вокальні твори. Львів, Растр-7, 201.
36. Романсы композиторов Украины: Н.Лысенко, Я.Степовий, К.Стеценко. М., 1970.
37. *Січинський Д.* Солоспіви / Упор. М.Логойда. Львів, 1997.
38. *Солоспіви* Анатоля Кос-Анатольського з репертуару Лілії Коструби: для високого голосу. Львів, 2009.
39. *Соневицький І.* Солоспіви для голосу у супроводі фортепіано. К., музична Україна, 1993.
40. *Фільц Б.* Наша пісня, наша дума (десять солоспівів на слова Тараса Шевченка). Тернопіль, Астон, 2004.
41. *Хотіла б я піснею стати.* Романси на слова Лесі Українки з репертуару Ніни Карпінець. Львів, 2003.
42. *Хрестоматія* вокально-педагогического репертуара для сопрано. Ч.1 / Сост. С.Фуки, К.Фортунатова. М., 1969.
43. *Хрестоматія* вокально-педагогического репертуара для сопрано. Ч.2 / Сост. С.Фуки, К.Фортунатова. М., 1971.
44. *Хрестоматія* для пения: для женских голосов / Сост. Л.Сакельцева, И.Поморцева. М., 1971.
38. *Штраус Р.* Избранные песни для голоса и фортепиано//Сост А.Ерохин. М.: Музыка, 1964.

Збірники українських народних пісень

1. Думи та обробки народних пісень для баса з репертуару Василя Дударя. Львів, 2005.
2. Українські народні пісні з репертуару Марії Байко. К., 1982.
3. Українські народні пісні з репертуару Олександра Врабеля. К., 1975.
4. Українські народні пісні з репертуару Зої Гайдай. К., 1975.
5. Українські народні пісні з репертуару Бориса Гмирі. К., 1972.
6. Українські народні пісні з репертуару Михайла Гришка. К., 1979.
7. Українські народні пісні з репертуару Павла Кармалюка. К., 1983.
8. Українські народні пісні з репертуару Миколи Кондратюка. К., 1977.

9. Українські народні пісні з репертуару Соломії Крушельницької. К., 1983.
10. Українські народні пісні з репертуару Марії Литвиненко-Вольгемут. К., 1969.
11. Українські народні пісні з репертуару Анатолія Мокренка. К., 1980.
12. Українські народні пісні з репертуару Івана Паторжинського. К., 1969.
13. Українські народні пісні з репертуару Діани Петриненко. К., 1972.
14. Українські народні пісні з репертуару Оксани Петрусенко. К., 1969.
15. Українські народні пісні з репертуару Бели Руденко. К., 1974.

Рекомендована література

1. *Антонюк В.* До питання історії вокальних зв'язків України та Італії // Теоретичні та практичні питання культурології. Вип. 3. Запоріжжя, ЗДУ, 2000.
2. *Антонюк В.* Історико-культурні умови формування українського оперного співу // вісник КНУКіМ. Вип. 2 : Мистецтвознавство. К., 2000., с. 4-13.
3. *Антонюк В.* Українська вокальна школа: етнокультурологічний аспект. Монографія. – 2-е вид., перероб. і доп. К.: Українська ідея, 2001.
4. *Антонюк В.* Українська й німецька школи співу: співзвуччя (до питання діалогу культур) // Питання культурології: зб. наук. Праць КНУКіМ. К, 1999, с. 139-143.
5. *Аргустене И. А.* Современные принципы преподавания сольного пения // Вопросы вокального образования: Методические рекомендации; ред.- сост. М.С. Агин. М.-СПб, 2003. С. 99-103.
6. *Архімович Л.* Українська класична опера. К., 1957.
7. *Аспелунд Д.* Развитие певца и его голоса. Москва: Музгиз, 1952.
8. *Багадуров В.* Глинка как певец и вокальный педагог / М.Глинка. М., 950.
9. *Багадуров В.* Очерки по истории вокальной методологии. В 3-х ч. Ч.1. М.: Музсектор Госиздата, 1929.
10. *Багадуров В.А.* Очерки по истории вокальной методологии. В 3-х ч. Ч.2. М.: Музгиз, 1932.
11. *Багадуров В.А.* Очерки по истории вокальной методологии. В 3-х ч. Ч.3. М.: Музгиз, 1937.
12. *Бандрівська Д.* Науково-методичні праці, статті, рецензії. Львів: Априорі, 2002.
13. *Батталья Е.* Про виконання творів Верді //Музика. № 2, с. 22-24.
14. *Вайнштейн Л., Каричковский П.* Камилло Эверарди и его взгляды на вокальное искусство. Воспоминания ученика. К, 1924.
15. *Варварцев М.* Італійці в Україні (XIX ст.): Біографічний словник діячів культури. К., 1994.
16. *Вилинская И.* Значение репертуара в воспитании певца // Вопросы вокальной педагогики. Сб. статей. Вип. 3 / Сост. Д.Евтушенко. М.: Музыка, 1967. С. 45-67.

17. *Вокально-педагогічні* принципи Валерія Висоцького: Методичні рекомендації для студентів вищих навчальних закладів культури і мистецтв / Автор-упор. М.Жишкович. К., 2004.
18. *Вокально-педагогічні* принципи і виконавські поради Олександра Карпатського: Методичні рекомендації для студентів-вокалістів /Автор-упор. Т.Карпатська. Львів: ЛДК, 1990.
19. *Вокально-педагогічний* репертуар для баса: Методична розробка / Автор-упор. В.Дудар. Львов: ЛДМА, 2004.
20. *Вотріна В.* Мистецтво співу і вокальна методика М.Е.Донець-Тессейр. К.: НМАУ, 2001. 272 с.
21. *Гарсиа М. (сын).* Школа пения. Traite complet de l'art du chant. Ч. I и II / Предисл., пер., коммент. и прим. В.А.Багадурова. М.: Музгиз, 1956. 125 с.
22. *Герасимова-Персидська Н.* Італійські впливи в українській музиці XVII століття // Музична культура Італії і Франції : Від бароко до романтизму (проблеми стилю та міжкультурних контактів): Зб. наук. праць. К.: КДК ім. П.І.Чайковського, 1991. С. 17-25.
23. *Гнидь Б.* Історія вокального мистецтва: навчальний посібник. К.: НМАУ, 1997. 320 с.
24. *Гнидь Б.* Українська вокальна школа в контексті світового виконавського мистецтва // Музичне виконавство. Науковий вісник НМАУ ім. П.І.Чайковського— К., 1999. Вип. 2. С. 7-18.
25. *Голубєв П.* Поради молодим педагогам-вокалістам. К.: Муз. Україна, 1983. 62 с.
26. *Гребенюк Н.* Вокально-виконавська творчість: психолого-педагогічний та мистецтвознавчий аспекти: Монографія. К.: НМАУ ім. П.І.Чайковського, 1999. 269 с.
27. *Джамагорянц А., Мороз Т.* Вокальная академия О.Благовидовой // Одесская консерватория. Забытые имена, новые страницы. Одесса: ОКФА, 1994. С. 86-90.
28. *Дідик Т.* Вправи для постановки голосу і розвитку вокальної техніки (на основі уртекстів доцента Львівської консерваторії Одарки Бандрівської). Львів: Вид-во „КРАЙ”, 2004. 58 с.
29. *Дмитриев Л.* Основы вокальной методики. М.: Музыка, 1984.
- Донец-Тессейр М.* Опыт воспитания сопрано // Вопросы вокальной педагогики. – Вып. 3: Статьи и очерки / Сост. Д.Евтушенко. – М.: Музыка, 1967. С. 120-133.
30. *Євтушенко В.* Роздуми про голос. Київ: Муз. Україна, 1979.
31. *Егорычева М.* Упражнения для развития вокальной техники. К.: Муз. Украина, 1980.
32. *Жилкіна Л.* Л.О.Улуханова – професор ЛДК. Нарис. Львів, [ЛДМА], 1990. 9 с.
33. *Заборовська Д.* З історії становлення оперного жанру в Західній Україні // Записки НТШ. Т. ССXXVI. Праці музикознавчої комісії. – Львів: НТШ, 1993. С. 118-129.

34. *Збірник* вокальних вправ: Для викладачів-початківців та студентів музичних навчальних закладів / Автори-упор. М. Жишкович, М.Хмельницька. Львів, ЛДК, 1992.
35. *Іванов О.* Зустріч у Відні // Українські співаки у спогадах сучасників / Автор-упор. І.Лисенко. К.: РАДА, 2003. С. 491-492.
36. *Ігнатенко В.* На сцені Львівської опери. Львів: СПОЛОМ, 1998. 78 с.
37. Історія українського вокального мистецтва. Методичні рекомендації / Автор-упор. З.Максименко. Львів, [Б.ВДМІ], 1992.
38. *Кияновська Л.* Історико-соціальні передумови та культурно-просвітницькі функції співогри в духовному житті Галичини другої половини ХІХ ст. // Науковий вісник НМАУ ім. П.І.Чайковського. Вип. 13. Чотири століття опери. Оперні школи. К.: НМАУ, 2000. С. 92-100.
39. *Кияновська Л.* Стильова еволюція галицької музичної культури ХІХ-ХХ ст. – Тернопіль: СМП „АСТОН”, 2000. 339 с.
40. *Колодуб І.* О народопесенных традициях украинской вокальной школы. – К.: Муз. Україна, 1984. – 47 с.
41. *Колодуб І.* Теоретичні основи вокального мистецтва: Навчальний посібник. – К.: НМАУ, 1997. – 120 с.
42. *Контрольно-кваліфікаційні* завдання з предмета «Основи вокальної методики та педагогіки»: Для студентів вищих навчальних закладів культури і мистецтв ІІІ-ІV рівнів акредитації / Укладач М.Жишкович. К., 2004.
43. *Лисенко І.* Словник співаків України / Післямова М.Слабошпицького. К.: РАДА, 1997. 354 с.
44. *Логойда М.* Володимир Ігнатенко: Життєвий та творчий шлях. Львів: Українські технології, 2003. – 152 с.
45. *Люш Д.* Развитие и сохранение певческого голоса. К.: Муз. Украина, 1988.
46. *Мадшиева Т.* Співак і мова: культура співу мовою оригіналу: теорія та практика. Харків: ШТРИХ, 2002. – 160 с.
47. *Маслій К.* Виховання голосу співака. Рівне: Ліста, 1966.
48. *Микиша М.* Практичні основи вокального мистецтва / Автор-упор. М.Головащенко. К.: Муз. Україна, 1971.
49. *Митці України:* Енциклопедичний довідник / Упор. М.Лабінський, В.Мурза. К.: У Е, 1992. – 848 с.
50. *Михайлова Т.* Виховання співаків у Київській консерваторії: Хронологічний огляд з 1863 по 1963 рр. К.: Музична Україна, 1970. 128 с.
51. *Особливості* постановки голосу мецо-сопрано: Методичні рекомендації для викладачів та студентів музичних закладів / Упор. Н.Свобода – Львів, 2004.
52. *Опери, співаки та вокальні педагоги Франції:* Методичні рекомендації Автор-упор. З.Максименко. – Львів, [Б.ВДМІ], 1993.
53. *Панюк Г.* Искусство пения: Теория й практика для всех голосов. М.: Музыка, 1968.
54. *Робота* над збагаченням емоційно-звукової палітри у класі вокалу: Методична розробка / Автор-упор. В.Дудар. Львів: ЛДМА, 2004.

55. *Слово – основа виразності у вокальному виконавстві: Методична розробка / Автор-упор. В.Дудар. Львів: ЛДМА, 2004.*
56. *Соловцова Л. Джузеппе Верди: Монографія. 4-е изд. М.: Музыка, 1986, 399 с.*
57. *Стахевич А. Вокальное искусство Западной Европы: творчество, исполнительство, педагогика: исследование. К., НМАУ им. П.И.Чайковского, 1997.*
58. *Стахевич О. Вчення про співацький голос в оперній культурі Італії XVII-XVIII століть // Музична культура Італії та Франції: від бароко до романтизму (проблеми стилю та міжкультурних контактів): Зб. наук. праць Київської державної консерваторії. – К., 1991. – С. 26-40.*
59. *Стахевич О. Основи вокальної педагогіки. Ч.1. Харків-Суми: ХДАК-Сум ДПУ, 2002.*
60. *Терещенко А. Львівський державний академічний театр опери та балету імені Івана Франка. – К.: Муз. Україна, 1989. – 208 с.*
61. *Тимохин В. Выдающиеся итальянские певцы. М., 1961.*
62. *Тимохин В. Мастера вокального искусства XX века. М., 1974.*
63. *Тиц Г. Мой учитель Э.Гандольфи // Вопросы вокальной педагогики. Вып. 7. М.: Музыка, 1984. С. 66-72.*
64. *Чайка В. Павло Кармалюк: Життя та творчість актора, співака, вчителя. Львів: В-во Отців Василіян „Місіонер”, 2002. 137 с.*
65. *Черкашина М. Историческая опера эпохи романтизма (опыт исследования). К.: Муз. Україна, 1986. – 151 с.*
66. *Черкашина-Губаренко М. Опера столиця Галичини – рух в часі // Черкашина-Губаренко М. Музыка і театр на перехресті епох = Музыка и театр на перекрестке времен: Збірник статей: У 2 т. – Суми: Наука, 2002. Т. 2. С. 187-189.*
67. *Черкашина-Губаренко М. Размышления о феномене оперы // Черкашина-Губаренко М. Музыка і театр на перехресті епох = Музыка и театр на перекрестке времен: Збірник статей: У 2 т. Суми: Наука, 2002. Т. 1. С. 43-55.*
68. *Юссон Р. Певческий голос: Исследование основных физиологических и акустических явлений певческого голоса / Пер. с франц. – М.: Музыка, 1974. – 264 с.*
69. *Ярославцева Л. ЗЗарубежные вокальные школы. М. ГМПИ им. Гнесиных, 1981.*
70. *Duprez G. L'art du chant. Paris, 1846. 64 p.*
71. *Kijanowska-Kamińska L. Metoda nauczania śpiewu Aleksandra Myszugi (na podstawie nieopublikowanych materiałów archiwalnych) // Wokalistyka i pedagogika wokalna. Materiały pokonferencyjne i tematy badawcze. Wrocław, 2000. S. 87-101.*
72. *Lamperti F. Guida teoretico-pratica-elementare per lo studio del canto. – Napoli – Roma – Firenze, 1864. – 49 p.*
73. *Solarska-Zachuta A. Teatr Lwowski w latach 1890-1918. Wprowadzenie // Dzieje teatru polskiego. Teatr polski w latach 1890-1918: Zabór austriacki i pruski. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1987. – S. 199-228.*

74. *Wypych-Gawrońska A.* Lwowscy śpiewacy w teatrach warszawskich do 1918 roku // *Musica Galiciana.* – Rzeszów: Wzdawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, 2005. – T. IX. – S. 82-91.
75. *Wypych-Gawrońska A.* Lwowski teatr operowy i operetkowy w latach 1872-1918. Kraków: Towarzystwo Autorów i Wydawców Prac Naukowych UNIVERSITAS, 1999. Wyd.I. 407 s.
76. *Jarosewycz L.* Śpiewacy ukraińscy na polskich scenach operowych // *Kamerton.* Kwartalnik. – Rzeszów, 1997. – 1-2 (26-27). – S. 78-97.